

POSTANOWIENIE

Dnia 10 listopada 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marcin Łochowski (przewodniczący)

SSN Leszek Bosek

SSN Aleksander Stępkowski (sprawozdawca)

w sprawie ze skargi D. S.

na przewlekłość postępowania przed Sądem Apelacyjnym w (...)

w sprawie o sygn. akt I ACa (...),

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 10 listopada 2020 r.,

1. **oddala skargę;**
2. **przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) na rzecz adwokata A.W. kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści złotych), tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej D. S. przez adwokata ustanowionego z urzędu w postępowaniu skargowym.**

UZASADNIENIE

Dnia 1 lipca 2020 r. pełnomocnik ustanowiony z urzędu, w imieniu D. S., złożył skargę na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki, wnosząc o: (1) stwierdzenie przewlekłości postępowania w sprawie rozpoznawanej przez Sąd Apelacyjny w (...) Wydział sygn. akt I ACa (...) w przedmiocie zażalenia na odrzucenie postanowieniem z 26 listopada 2019 r. skargi powódki o wznowienie postępowania, na etapie postępowania przed Sądem Apelacyjnym; (2) przyznanie na rzecz skarżącej sumy pieniężnej w kwocie 4000 zł; (3) zasądzenie na rzecz pełnomocnika z urzędu

kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, a ponadto (4) zwolnienie skarżącej od kosztów sądowych w zakresie obowiązku uiszczenia opłaty od skargi.

W uzasadnieniu skarżąca wskazała, że 26 listopada 2019 r. Sąd Apelacyjny w (...) wydał postanowienie o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania, na które pełnomocnik z urzędu powódki złożył 20 grudnia 2019 r. zażalenie. W dniu 27 stycznia 2020 r. Sąd przesłał odpis zażalenia pełnomocnikowi pozwanego i od tego dnia nie podjęto dalszych czynności w sprawie, w tym nie przekazano zażalenia do Sądu Najwyższego celem rozpoznania.

Jak zauważył autor skargi, nie są mu znane dalsze czynności Sądu w sprawie, jak również nie są znane przeszkody w rozpoznaniu sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki. Zwrócił też uwagę, że ze względu na to, że rozpoznanie zażalenia nie wymaga osobistego udziału stron nie stanowił przeszkody w nadaniu sprawie biegu fakt wprowadzenia w Polsce stanu epidemii mocą rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii (Dz.U. poz. 491 ze zm).

W odpowiedzi na skargę Prezes Sądu Apelacyjnego w (...) wniósł o jej oddalenie. Zwrócił uwagę, że skarga o wznowienie postępowania zarejestrowana pod sygn. akt I ACa (...) jest już kolejną skargą powódki o wznowienie postępowania w sprawie Sądu Apelacyjnego w (...), sygn. akt I ACa (...). Poprzednia skarga o wznowienie także objęta została skargą na przewlekłość.

Prezes Sądu Apelacyjnego w (...) szczegółowo objaśnił przebieg postępowania w sprawie sygn. akt I ACa (...). Zaznaczył, że została ona rozpoznana w czasie niecałych pięciu miesięcy, chociaż konieczne było kilkukrotne losowanie składu ze względu na wyłączenia sędziów. Skarżąca złożyła z resztą wniosek o wyłączenie wszystkich sędziów Wydziału, który został jednak pozostawiony bez dalszych czynności na podstawie art. 53¹ § 2 k.p.c.

Prezes Sądu Apelacyjnego w (...) potwierdził okoliczności wskazane przez skarżącego dotyczące wpłynięcia zażalenia (20 grudnia 2019 r.) i doręczenia odpisu zażalenia pełnomocnikowi strony przeciwnej. Wskazał, że w dniu 23 stycznia 2020 r. wydane zostało zarządzenie o dołączeniu akt sprawy wznowianej,

które zostały wcześniej wyłączone wobec konieczności podejmowania w nich czynności oraz o przedstawieniu akt Sądowi Najwyższemu wraz z wniesionym zażaleniem.

Jak podkreślił, wobec licznych czynności w aktach sprawy wznawianej (wnioski powódki o wyłączenie sędziów, zażalenia i zażalenia poziome, konieczność rozpoznawania kwestii incydentalnych przez sędziów z innych wydziałów Sądu Apelacyjnego w (...) wobec wspomnianych wniosków o wyłączenie), wniosków pełnomocnika powódki o wypłatę wynagrodzenia, kierowanych do Sądu Okręgowego (co powodowało konieczność wypożyczania akt sprawy wznawianej), a także wobec okresowego wstrzymania wszelkiej korespondencji i przesyłania akt z powodu epidemii COVID-19 akta sprawy wznawianej zostały dołączone do akt I ACa (...) dopiero w lipcu 2020 r.

Prezes Sądu Apelacyjnego w (...) zwrócił ponadto uwagę na jeszcze jedną istotną okoliczność – mianowicie skutek zmiany przepisów k.p.c., które weszły w życie w listopadzie 2019 r., przestał obowiązywać przepis art. 394¹ § 2 k.p.c., przewidujący zażalenie do Sądu Najwyższego na postanowienie o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania. Sąd Apelacyjny w (...) w innej sprawie wystąpił do Sądu Najwyższego z pytaniem prawnym co do możliwości (bądź jej braku) wniesienia zażalenia na postanowienie sądu drugiej instancji o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania. W związku z tym, że postawione pytanie dotyczy takiej samej sytuacji, jak w niniejszej sprawie – po ustaleniu, że nadal brak jest rozstrzygnięcia zagadnienia – postanowieniem z 11 sierpnia 2020 r. postępowanie zażaleniowe zostało zawieszone do czasu rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego, przedstawionego Sądowi Najwyższemu.

Niezależnie od ww. wątpliwości co do tego, czy zażalenie na postanowienie o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania w ogóle przysługuje, Prezes Sądu Apelacyjnego w (...) wyjaśnił, że wraz z zażaleniem Sądowi Najwyższemu winny być przedstawione akta sprawy o sygn. I ACa (...), a to jest możliwe wyłącznie wraz z aktami o sygn. I ACa (...), czyli z aktami sprawy, której dotyczy skarga o wznowienie postępowania. Tymczasem w sprawie sygn. akt I ACa (...) wniesiona została skarga kasacyjna oraz zażalenie poziome na rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów postępowania apelacyjnego.

Wobec licznych wniosków skarżącej (powódki) o wyłączenie sędziów, jak również wniosków sędziów o ich wyłączenie od rozpoznania zażalenia, ostatecznie dopiero 2 lipca 2020 r. udało się rozstrzygnąć zażalenie na rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów postępowania. Natomiast, w wypadku konkurencji pomiędzy skargą o wznowienie postępowania w sprawie, a skargą kasacyjną w tejże sprawie najpierw winno nastąpić rozstrzygnięcie co do skargi kasacyjnej, a potem dopiero co do skargi o wznowienie postępowania.

Odnosząc się do zasadności skargi na przewlekłość postępowania Prezes Sądu Apelacyjnego w (...) wskazał, że wniesiona została ona już po wydaniu przez Sąd Apelacyjny postanowienia, kończącego postępowanie. Poza tym podkreślił, że w przedmiotowej sprawie czynności Sądu wykonywane były terminowo, sprawnie i prawidłowo, a przedstawieniu akt sprawy ze skargi o wznowienie postępowania Sądowi Najwyższemu stanęła na przeszkodzie nie opieszałość czy przewlekłość w działaniu Sądu Apelacyjnego, lecz niemożność wysłania wraz ze skargą akt sprawy, której dotyczyło wznowienie postępowania, a która to niemożność nadal trwa (pierwszeństwo ma postępowanie kasacyjne) oraz wątpliwość co do przysługiwania zażalenia na to postanowienie do Sądu Najwyższego.

Dodatkowo Prezes Sądu Apelacyjnego w (...) zwrócił uwagę na utrudnienia związane z epidemią COVID-19.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z treścią art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (t. j. Dz. U. 2018, poz. 75 ze zm., dalej jako: ustawa o skardze na przewlekłość) – strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej

lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego (przewlekłość postępowania).

Równocześnie stosownie do art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość, dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie albo czynności podjętych przez prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze w celu zakończenia postępowania przygotowawczego lub czynności podjętych przez sąd lub komornika sądowego w celu przeprowadzenia i zakończenia sprawy egzekucyjnej albo innej sprawy dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego. Dokonując tej oceny, uwzględnia się łączny dotychczasowy czas postępowania od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi, niezależnie od tego, na jakim etapie skarga została wniesiona, a także charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej złożoności, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania.

Skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiła przewlekłość, wnosi się w toku postępowania w sprawie (art. 5 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania).

Niezależnie od kwestii dopuszczalności zażalenia na postanowienie sądu II instancji odrzucające skargę o wznowienie postępowania, skarżący wnosząc je zainicjował postępowanie zażaleniowe, a zatem jest ono w toku. W przypadku wniesienia zażalenia do Sądu Najwyższego, stosownie do art. 395 w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c., sąd który wydał postanowienie którego dotyczy zażalenie przedstawia je wraz z aktami sądowi właściwemu do jego rozpoznania. Pomimo zatem nieprzedstawienia zażalenia Sądowi Najwyższemu, ze względu na niemożność dołączenia akt sprawy, której dotyczyło wznowienie postępowania, skargę na przewlekłość uznać należy za dopuszczalną, została ona bowiem złożona już w toku postępowania, chociaż jeszcze przed przedstawieniem zażalenia sądowi właściwemu.

Jak wskazywał już Sąd Najwyższy, przewlekłość postępowania może nastąpić zarówno wtedy, gdy sąd nie podejmuje żadnych czynności, jak i wtedy, gdy je podejmuje, ale są one nieprawidłowe i w ich następstwie dochodzi do zwłoki

w rozpatrzeniu sprawy (postanowienia Sądu Najwyższego: z 24 lutego 2016 r., III SPP 53/15; z 22 lipca 2020 r., I NSP 74/20). Nie sposób w tym kontekście podnosić jednak jakichkolwiek wątpliwości względem postanowienia o zawieszeniu postępowania w związku z przedstawieniem pytań Sądowi Najwyższemu.

Skarga D. S. na przewlekłość postępowania nie zasługuje na uwzględnienie z tego powodu, że czynności Sądu Apelacyjnego zmierzające do ewentualnego przedstawienia akt sprawy wraz z zażaleniem Sądowi Najwyższemu podejmowane były terminowo, sprawnie i prawidłowo, a czas trwania tych czynności wynika z konieczności podejmowania innych czynności wywołanych działaniami skarżącej i jej pełnomocników, podejmowanymi w sprawie wznawianej sygn. akt I ACa (...) (wnioski powódki o wyłączenie sędziów, zażalenia i zażalenia poziome, konieczność rozpoznawania kwestii incydentalnych przez sędziów z innych wydziałów Sądu Apelacyjnego w (...) wobec wspomnianych wniosków o wyłączenie, wnioski pełnomocnika powódki o wypłatę wynagrodzenia – co powodowało konieczność przedstawiania akt sprawy wznawianej).

Z tych powodów, na mocy art. 12 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, skarga podlega oddaleniu.

O wynagrodzeniu pełnomocnika ustanowionego z urzędu w postępowaniu ze skargi na przewlekłość w łącznej kwocie 240 zł, Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 8 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania oraz § 21 ust. 3 w zw. z § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. 2017, poz. 1796 ze zm.), mając na względzie wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 23 kwietnia 2020 r., SK 66/19.

Trybunał Konstytucyjny w orzeczeniu tym uznał § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu za niezgodny z art. 64 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 zdanie drugie i art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Jak wskazał Trybunał, „[a]naliza statusu adwokatów i ich roli w

postępowaniu, w którym występują jako podmioty powołane i zobowiązane do zastępstwa prawnego, prowadzi do uznania, że różnicowanie ich wynagrodzenia (tj. obniżenie pełnomocnikom z urzędu o połowę wynagrodzenia, które otrzymaliby, gdyby występowali w sprawie jako pełnomocnicy z wyboru) nie ma konstytucyjnego uzasadnienia. Odstępstwo od zasady równości, w tym również równej ochrony praw majątkowych, jest więc niedopuszczalne". Ponadto „w ocenie Trybunału Konstytucyjnego nie ulega wątpliwości, że w sprawach wymagających profesjonalnej wiedzy prawnej prawidłowe wykonywanie obowiązków przez adwokata (niezależnie od tego, czy jest to pełnomocnik z wyboru czy z urzędu) wymaga niejednokrotnie dużego nakładu pracy. Poza ściśle określonymi w prawie przypadkami, adwokat nie może uchylić się od wykonania zleconych mu obowiązków jako pełnomocnik z urzędu - w przeciwieństwie do adwokata działającego jako pełnomocnik z wyboru, który może odmówić podjęcia się reprezentacji prawnej potencjalnego klienta. W przypadku adwokatów działających jako pełnomocnicy z urzędu łączyć się to może bez wątpienia z określonym uszczerbkiem w ich substancji majątkowej; w przeciwieństwie bowiem do pełnomocników z wyboru nie mogą oni otrzymać wynagrodzenia „z góry” ani w całości, ani w części zaliczkowej, co oznacza, że do zakończenia postępowania w danej instancji de facto świadczą pomoc prawną za darmo. Kwestionowany w niniejszej sprawie przepis jest wyrazem tego, że normodawca - właśnie przez zastosowanie arbitralnego (i nie zawartego w delegacji ustawowej) kryterium - sprawił, że prawo do uzyskania przez adwokata, będącego pełnomocnikiem z urzędu, wynagrodzenia w pełnej wysokości zostało w istocie wyłączone”.

Wobec przywołanego rozstrzygnięcia Trybunału Konstytucyjnego, dla uniknięcia różnicowania wynagrodzenia pełnomocników z urzędu i pełnomocników z wyboru Sąd Najwyższy uznał, iż zasadne jest zastosowanie stawki przewidzianej w § 14 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. 2015, poz. 1800 ze zm.), bez powiększenia jej o podatek VAT.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

